

การคุ้มครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดในพุทธศาสนา*

Protection and Maintenance of Religious Treasures of Buddhist Temples

ณัฐ ฤทธิชัย¹ และอารดา ชัยเสนา²

Nat Uttaravichien and Arada Chaisena

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

สำนักงานทนายความ คลินิกกฎหมาย²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Clinic Law Office, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nuttaravichien@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการคุ้มครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดในพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่า วัดเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ในฐานะเป็นผู้แทนของนิติบุคคลของวัด การดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัดใดๆ ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัด เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดที่ เจ้าอาวาสจะกระทำได้จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และจำเป็นต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสยึดถือปฏิบัติ การการดูแลศาสนสมบัติของวัด ตามประกาศกฎกระทรวง ว่าด้วยการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. 2564 อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 6 วรรคหนึ่ง มาตรา 40 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้เพื่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามพระธรรมวินัยทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองดูแลศาสนสมบัติวัดในพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การคุ้มครองดูแล; ศาสนสมบัติ; วัดในพุทธศาสนา

*ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2566; แก้ไขบทความ: 30 เมษายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2566

Received: March 1, 2023; Revised: April 30, 2023; Accepted: April 30, 2023

Abstract

This academic article aim was to study the protection and maintenance of religious treasures of Buddhist temples. The result of study found that the temple is a juristic person according to the Sangha Act (No. 2), B.E. 2535. It is authorized of the abbot as a representative of the juristic person of temple, maintaining and managing the property of temple will be the authorized and duty of the abbot of that temple. The maintenance and management of the temple's religious properties that the abbot can do. He must not do against the law and he also has to follow the methods prescribed in the Ministerial Regulation No. 2 (B.E. 2511) issued under the Sangha Act B.E. 2505 and manage the religious treasures of the temple which determines the practice of maintaining religious treasures, treasures of temple as a template for the abbot to adhere too. Taking care of the religious treasures of the temple, according to the announcement of the Ministerial Regulations on the preservation and management of religious treasures of the temple 2564 (2021) by virtue of Section 6, paragraph 1, and Section 40, paragraph 3 of the Sangha Act, B.E. 2505 (1962) the Prime Minister issued a ministerial regulation for the management of the religious properties to be in order according to the Buddhist monastic disciplines for the benefit of the protection and care of religious treasures in Buddhist temples.

Keywords: Protection and Maintenance; Religious Treasures; Buddhist Temple

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 6 มาตรา 67 บัญญัติว่า รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา และกิจการของวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาสนสมบัติ มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง 2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่งการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเจ้าของ ศาสนสมบัตินั้น จัดประโยชน์ ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการดูแลรักษา และจัดการศาสนสมบัติวัดในส่วนกลางที่ดำเนินการจัดประโยชน์เองให้เป็นไปตามกฎ กระทรวง กฎหมายระเบียบ คำสั่ง และมติมหาเถรสมาคมที่เกี่ยวข้อง ด้วยวัดในพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่ทางศาสนาเป็น

ที่ใช้ประกอบศาสนกิจและเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลาย และเป็นสถานที่ในการให้การศึกษาอบรมขัดเกลาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การจัดการทรัพย์สินในส่วนของวัดซึ่งเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลตามอำนาจหน้าที่ด้วยเหตุที่วัดเป็นนิติบุคคล

ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล ซึ่งนิติบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่สามารถแสดงเจตนาหรือทำการได้ด้วยตนเอง เจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 37 บำรุงรักษาวัด การดูแลและรักษาศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนด พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งของประเทศไทยมีความผูกพันกับประชาชนประเทศชาติอย่างแนบแน่น แนวคิดในเรื่องต่างๆ ทุกด้านในสังคมไทยมีความสัมพันธ์มีรากเหง้ามาจากความคิดทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้นวัดเป็นสิ่งที่สถาบันสงฆ์คู่สังคมไทยเป็นเวลานานนับพันบาททั้งในด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งเป็นแหล่งศึกษาวิชาความรู้ เป็นโรงเรียนของชาวไทมาโบราณการ เป็นโรงพยาบาล เป็นที่พำนักพักใจ และเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม “วัด” ใช้เรียกสถานที่ทางพระพุทธศาสนามาแต่โบราณเป็นคำเรียกรวมที่ดินและอาคาร เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลา กุฏิ ที่ตั้งอยู่บนที่ดินนั้นด้วย ที่ดินวัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัดตามกฎหมายของสงฆ์มี 3 ประเภทคือ 1) ที่วัด หมายถึง ที่ดินที่วัดตั้งอยู่มีอาณาเขตเห็นชัด 2) ที่ธรณีสงฆ์ หมายถึง ที่อันเป็นสมบัติของวัดจะอยู่ที่ไหนก็ตาม 3) ที่กัลปนา ที่ดินนี้ไม่ถาวรตัวพื้นดินถาวรแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

นอกจากนั้นปัญหาบริหารจัดการประโยชน์ที่ดินวัดร้างและศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งได้มีการแก้ไขเมื่อปี 2535 โดยมีได้มีการแก้ไขจนถึงปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมกับสภาพการณ์ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและความเป็นจริงในปัจจุบัน จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับสภาพเศรษฐกิจที่สามารถดำเนินการเกี่ยวกับ ทรัพย์สินของพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 1484 แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงมาตามลำดับก็ตาม ก็ยังคงมีลักษณะบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและหลักธรรมสำหรับการจัดการศาสนาสมบัติของวัดเจ้าอาวาสวัด ดำเนินการจัดการศาสนา (พระมหาสุชนันท์ สุนนฺโท, 2557) เพื่อการคุ้มครองดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด การประกอบพิธีกรรมต่างๆ และกิจกรรมในการใช้คุ้มครองดูแลศาสนสมบัติของวัด ให้เกิดประโยชน์สุขของสังคมและกฎระเบียบของกฎหมายกำหนดไว้

2. ความหมายของการคุ้มครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด

การคุ้มครองดูแลรักษาศาสนสมบัติของวัด หมายถึง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ในพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามวิธีการกำหนดใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และในกฎกระทรวง ราชกิจจานุเบกษา กฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด การดูแลรักษาและจัดการ ศาสนสมบัติของวัด อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 6 วรรคหนึ่ง และมาตรา 40 วรรคสามแห่งพระราช บัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ศาสนสมบัติ หมายถึง ทรัพย์สินของพระศาสนาทั้งสังฆารัมมทรัพย์ และอสังฆารัมมทรัพย์ โดยแบ่งเป็น ศาสน สมบัติกลาง และศาสนสมบัติของวัด ศาสนสมบัติของวัด หมายถึง ทรัพย์สินต่างๆ ของวัด ที่เป็น สังฆารัมมทรัพย์ และอสังฆารัมมทรัพย์ เช่น เงินและหนี้สิน วัสดุอุปกรณ์ ที่ดิน อาคาร เสนาสนะ พระพุทธรูป โบราณวัตถุ โบสถ์วิหาร และของใช้ต่างๆ เพื่อการคุ้มครองดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดใน พุทธศาสนา ตามกฎหมายกำหนด ให้มีความเรียบร้อย

3. กฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. 2564

ราชกิจจานุเบกษา 16 มิถุนายน 2564 กฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. (2564) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 6 วรรคหนึ่ง และมาตรา 40 วรรคสามแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้ ข้อ 1) ให้ยกเลิกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้ “สิ่งปลูกสร้าง” หมายความว่า โรงเรือน อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอย่าง อื่นที่บุคคลอาจเข้าอยู่อาศัยหรือใช้สอยได้ หรือใช้เป็นที่เก็บสินค้า ใช้ประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือการบริการรวมตลอดทั้งบรรดาทรัพย์สินอันเป็นส่วนควบหรือติดอยู่กับที่ดินเป็นการถาวรหรือประกอบ เป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น ข้อ 3 การได้ทรัพย์สินมาเป็น ศาสนสมบัติของวัด ให้วัดลงทะเบียนทรัพย์สินนั้น ไว้เป็นหลักฐานและเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้นไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียน โดยระบุ เหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วย การได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตาม กฎหมายแล้ว ให้วัดในเขตกรุงเทพมหานครส่งหลักฐานการได้มาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ สำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นให้ส่งไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น ข้อ 4 การกันที่วัดไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์จะกระทำได้อีกเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม ข้อ 5 การให้เช่าที่วัดที่กันไว้สำหรับเป็นที่จัดประโยชน์ ที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือสิ่งปลูกสร้างให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยว้จกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และให้วัดเก็บรักษาทะเบียน

และหนังสือสัญญาเข้าไว้เป็นหลักฐานหรือจะฝากไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสำหรับวัดในเขตกรุงเทพมหานครหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่นก็ได้การให้เช่าตามวรรคหนึ่ง หากมีกำหนดระยะเวลาเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม ข้อ 6 การให้เช่าที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์เพื่อเป็นทางเข้าออกไม่ว่าจะมีกำหนดระยะเวลาที่กี่ก็ตาม จะกระทำได้อีกต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคมโดยให้วัดจัดทำเป็นสัญญาภาระจำยอม ข้อ 7 การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินหนึ่งแสนบาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากธนาคารในนามของวัด หรือวิธีการอื่นใดตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาค ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค ข้อ 8 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัดและเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแล ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง ข้อ 9 ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้องหรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสวัดในเขตกรุงเทพมหานครแจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดอื่นให้แจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น ภายในห้าวันนับแต่วันรับหมาย ข้อ 10 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญาและแบบพิมพ์อื่นๆ และวิธีการลงทะเบียน จำหน่ายทะเบียน และการทำบัญชี รวมทั้งให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายนี้ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้มีระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับใช้ในการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ด้วย ข้อ 11 การจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัดที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จก่อนวันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการตามกฎหมายนี้แล้วเสร็จ ข้อ 12 ในระหว่างที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังมิได้กำหนดแบบทะเบียน บัญชีแบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่นๆ ให้ใช้แบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่นๆ ตามกฎหมายนี้ เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ คือ โดยที่การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์จากกรมการศาสนาไปเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสมควรกำหนดการดูแลรักษาและจัดการ ศาสนสมบัติของวัดเสียใหม่ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น จำเป็นต้องออกกฎหมายนี้

4. อำนาจและหน้าที่เจ้าอาวาสในการจัดการคุ้มครองดูแลรักษาสถาปัตยกรรมสมบัติของวัด

เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลตามอำนาจหน้าที่ ด้วยเหตุที่วัดเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล ซึ่งนิติบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่สามารถแสดงเจตนาหรือทำการได้ด้วยตนเอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. (2468) มาตรา 70 ระบุว่า ภายในบังคับแห่งบทมาตราเรื่องนี้ นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นเสียแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดาเท่านั้น (กำชัย จงจักรพันธ์, 2535) นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนทั้งนี้ตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารตั้งจะได้กำหนดไว้ ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล (พระครูปลัดคำธมม์ แก้วเกลี้ยง, 2565) และวัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามที่พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 31 บัญญัติไว้ จึงไม่อาจแสดงเจตนาและทำธุรกรรมได้ด้วยตัวเองได้ จึงมีความจำเป็นต้องมีบุคคลธรรมดาเป็นผู้กระทำการนิติกรรมต่างๆ แทนวัด โดยมีรูปแบบโครงสร้างในการปกครองวัดสรุปได้ 2 รูปแบบ คือ 1) เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารผู้เดียว โดยเจ้าอาวาสจะเป็นผู้กำหนดหน้าที่ให้กับพระสงฆ์ภายในวัด และสามารถแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อทำหน้าที่ตามความเหมาะสม 2) เจ้าอาวาสอาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นหนึ่งคณะหรือสองคณะ ประกอบด้วยพระสงฆ์และฆราวาส เพื่อทำหน้าที่ตามที่ได้รับการมอบหมาย หากวัดใดมีคณะกรรมการมากกว่าหนึ่งคณะ คณะที่เป็นภิกษุ เรียกว่าคณะกรรมการสงฆ์ การที่จะเป็นคณะกรรมการสงฆ์มีสองวิธี คือ การแต่งตั้งขึ้นโดยตำแหน่ง และตามที่เจ้าอาวาสเห็นสมควร กรรมการแบ่งเป็นสองกลุ่มและฝ่าย เพื่อทำหน้าที่ตามที่ได้รับการมอบหมาย ประกอบด้วย ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายเผยแผ่ ฝ่ายก่อสร้าง และฝ่ายบริหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการวัดตามโครงสร้างทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าว จะแบ่งการบริหารงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ในแต่ละฝ่ายจะแต่งตั้งหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน โดยแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการในแต่ละฝ่ายขึ้น อำนาจดุลยพินิจของเจ้าอาวาส ดังนี้ 1) เจ้าอาวาส ซึ่งเจ้าอาวาสเป็นผู้กระทำการแทนวัด ตามกำหนดไว้ใน มาตรา 31 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) กระทำเจ้าอาวาสถือว่าแทนวัด โดยสมบูรณ์ต่อเมื่อเจ้าอาวาสได้กระทำภายในขอบอำนาจหน้าที่ ต้องกระทำภายในตามวัตถุประสงค์ของวัด และปกครองคณะสงฆ์เพื่อความสงบเรียบร้อย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 45 ยังกำหนดให้เจ้าอาวาส มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานและคุ้มครองตามความในประมวลกฎหมายอาญา 2) อำนาจและหน้าที่เจ้าอาวาส เจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลรักษาสถาปัตยกรรมสมบัติของวัด ที่มีบทบัญญัติพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาส ไว้ในมาตรา 37 และ มาตรา 39 ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) 1) บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสวดส้องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ

ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและอบรมสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่ บรรณชิตคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามควรในการบำเพ็ญกุศล ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส และการแต่งตั้งรักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการกิจการต่างๆ ภายในวัด เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 37 และมาตรา 39 บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่กระทำการที่สำคัญทุกอย่างภายในวัด จึงต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของเจ้าอาวาสโดยมีหลักเกณฑ์ และต้องมีคุณสมบัติพิเศษอื่นๆ ที่แสดงออกถึงความเป็นผู้นำ และเป็นแบบอย่างที่น่าเคารพนับถือแก่พระสงฆ์ภายในวัด ในการดูแลกิจการงานวัดจะพัฒนามากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสแทบทั้งสิ้น เนื่องจากเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดภายในวัดแต่เพียงผู้เดียวตามที่มาตรา 31 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 บัญญัติไว้ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงจะต้องมีคุณธรรมและมีความรู้ความสามารถเพียงพอในการ บริหารจัดการคุ้มครองดูแลรักษาสมณสมบัติของวัด ในพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

5. ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด เป็นผู้จัดการศาสนสมบัติของวัด

ความหมายของไวยาวัจกร หมายถึง ผู้ทำการธุระแทนสงฆ์ ผู้ช่วยขนขวายทำกิจธุระ ผู้ช่วยเหลือรับใช้พระ และการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนไวยาวัจกร ทั้งนี้ คำว่า “ไวยาวัจกร” หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกความจ่าย “นิตยภัต” และมีอำนาจดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ ดังนั้นไวยาวัจกรต้องเป็นฆราวาสผู้ทำหน้าที่เป็นช่วยเหลือหรือรับใช้ในกิจการต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย และการจัดหาประโยชน์จากศาสนสมบัติวัด ในกรณีที่วัดมีที่ดินมากพอจะนำมาหาประโยชน์ได้ ก็ให้วัดเหล่านั้นจัดหาประโยชน์เข้าวัดจากที่ดินเหล่านั้นได้ โดยการตั้งไวยาวัจกรเป็นตัวแทนของเจ้าอาวาส หรือแต่งตั้งผู้จัดหาประโยชน์ของวัดขึ้นดำเนินการ เหตุที่ต้องแต่งตั้งไวยาวัจกร ก็เพราะว่าการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติวัด โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์เป็นเรื่องธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ และการเงิน ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะให้เจ้าอาวาสเข้ามาจัดการด้วยตนเอง กฎหมายจึงตั้งให้ไวยาวัจกรเป็นตัวแทนเจ้าอาวาส และเป็นตัวแทนของวัด ซึ่งวัดต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ถ้าได้กระทำภายในขอบเขตอำนาจที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้น ตำแหน่งไวยาวัจกร จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญสำหรับกิจการของคณะสงฆ์ตำแหน่งหนึ่งตามบทบัญญัติกำหนดให้ช่วยงานเจ้าอาวาส หรือ แทนเจ้าอาวาสเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่จากเจ้าอาวาส

จึงจะมีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการดูแลรักษา และจัดการทรัพย์สินของวัดตามที่ได้รับมอบหมายจากคุณสมบัติของคฤหัสถ์ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร กรณีนี้ ยังไม่ได้กำหนดคุณสมบัติบางประการของไวยาวัจกรที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาของไวยาวัจกร อีกทั้งวาระในการดำรงตำแหน่ง และการสรรหาตัวบุคคลที่เหมาะสมกับกิจการที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะเรื่องอำนาจในการแต่งตั้งไวยาวัจกร นั้น คือ เจ้าอาวาสของวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ และโดยทั่วไปแล้วเจ้าอาวาส มักจะแต่งตั้งบุคคลที่มีความคุ้นเคย หรือญาติพี่น้อง ให้เป็นผู้จัดการประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด และในการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์บางประการจะต้องเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมาย เช่น การทำนิติกรรมสัญญาต่างๆ ซึ่งจะต้องรู้เรื่องกฎหมายอย่างถ่องแท้ ดังนั้นหากไวยาวัจกร ไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมย่อมทำให้เกิดผลเสียในการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็น ศาสนสมบัติของวัดได้

6. การคุ้มครองดูแลลักษณะของการผูกพันในนิติกรรมสัญญาต่างๆ และผลผูกพันตามกฎหมาย กระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ต่อผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ

เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมายของวัด ในฐานะที่วัดมีสถานภาพเป็นนิติบุคคลตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 มีความชอบธรรมที่จะบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป จึงเห็นได้ว่าเจ้าอาวาสนอกจากจะมีอำนาจการใช้อำนาจปกครองคณะสงฆ์ตามกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แล้วยังเป็นผู้แทนวัดและยังเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 44 ด้วย (กนก แสนประเสริฐ, 2559) โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์ของวัด กิจการบางอย่างที่ต้องอาศัยรูปการบริหารจัดการในเชิงพาณิชย์อันเกี่ยวเนื่องด้วยอสังหาริมทรัพย์ของวัดตามกฎหมาย มีรูปแบบการจัดการตามกฎหมายในเรื่องของ นิติกรรมสัญญาเช่าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้เช่าที่ดิน หรืออาคาร ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด ดังนั้นเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนของวัดจึงมีผลผูกพันตามกฎหมายในอันที่จะลงนามในฐานะคู่สัญญาที่เข้าผูกพันในนิติกรรมสัญญาต่างๆ ของวัดจากความไม่เหมาะสม รวมถึงข้อจำกัดในด้านวัฒนธรรมประเพณีสังคมไทยที่เคารพเทิดทูนพระภิกษุสงฆ์ จึงให้อำนาจเจ้าอาวาสที่จะมอบอำนาจให้กับบุคคลภายนอกเข้ามาดำเนินการแทนเจ้าอาวาสได้ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่เนื่องจากเจ้าอาวาสในฐานะตัวการผู้มอบอำนาจเฉพาะ ซึ่งได้กระทำไปในขอบเขตของอำนาจตามกฎหมายอันจะต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก ซึ่งเข้ามาเป็นคู่สัญญากับวัดผลผูกพันดังกล่าวระหว่างผู้มอบอำนาจ และผู้รับมอบอำนาจ กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ยังมิได้มีการกำหนดไว้อย่างเด่นชัดในพระราชบัญญัติพระสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันเป็นอุปสรรคอย่างอื่นในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเฉพาะ

อสังหาริมทรัพย์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ในการจัดการดูแลรักษา และหาประโยชน์ในศาสนสมบัติ เนื่องจากวัดเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2 ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาและจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัดหลายฝ่ายด้วยกัน ซึ่งอาจจะอยู่ในฐานะ “ผู้แทน” ของวัดหรือ “ตัวแทน” ของวัด ถ้าได้กระทำการใดๆ ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทรวง ฉบับที่ 2 แล้ว ก็ถือว่าได้กระทำภายในกิจการเพื่อประโยชน์แก่วัด โดยชอบด้วยกฎหมาย วัดจึงมีหน้าที่ต้องผูกพันในกิจการนั้นๆ ตามที่กำหนดไว้

7. อำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในคณะสงฆ์ ในการคุ้มครองดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด

การปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 2 “คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม” และมาตรา 20 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์” สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดแบ่งเขตปกครองเป็นภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น การปกครองคณะสงฆ์ มีขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนาน อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการควบคุมดูแลในปกครองของสงฆ์ได้ โดยเฉพาะการบริหาร จัดการผลประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าอาวาส ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ใน ศาสนสมบัติของวัดกฎหมายกำหนดไว้เป็นเพียงการเสนอเรื่องตามลำดับชั้นถึงกรมการศาสนา (พิสิษฐ์ นภานาสกุล, 2545) ให้เป็นไปตามลำดับการปกครองและตามกฎหมายกำหนดไว้ การเข้ามาดูแลคุ้มครองศาสนสมบัติของวัดนั้นยังคงมีข้อปฏิบัติ

8. การคุ้มครองดูแลวัด สำนักสงฆ์ และที่พักสงฆ์

วัดในประเทศไทย ตามข้อมูลของกรมการศาสนามี วัดมีพระสงฆ์ทั่วประเทศ 43,337 วัด วัดพระอารามหลวง 311 วัด วัดราษฎร์ 43,027 วัด วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 26,431 วัด วัดที่ไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 16,807 วัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทะเบียนวัด พ.ศ. 2566 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) โดยไม่ได้กล่าวถึงจำนวนสำนักสงฆ์ ซึ่งวัดตามมาตรา 31 แห่งพระบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีสองอย่างคือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ และมาตรา 32 กล่าวว่า “การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมาย” ซึ่งกฎหมาย กระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2507) ที่อาศัย

อำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติถึงการสร้างวัด การตั้งวัด การรวมวัด การย้ายวัด การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา โดยไม่ได้กล่าวถึงการสร้างสำนักสงฆ์

ดังนั้น สำนักสงฆ์ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย ย่อมเป็นการใช้เรียกชื่อพ้องเป็นเพียงที่พักสงฆ์ คือ เป็นที่พำนักของพระภิกษุที่ไม่ได้ขออนุญาตสร้างวัดและตั้งวัดเพราะสำนักสงฆ์ ตามมาตรา 31 นั้น อาจแปลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ วัดที่ยังไม่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ซึ่งถ้าเกิดคดีความขึ้น 7 กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ที่พักสงฆ์ที่ไม่ได้ขออนุญาตในการสร้างวัดและการตั้งวัดย่อมไม่อยู่ในความคุ้มครองหรือในบังคับของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังเช่นมาตรา 34 บัญญัติว่า “ที่วัด และที่ธรณีสงฆ์ จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ 8 และห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด และที่ธรณีสงฆ์” มาตรา 35 บัญญัติว่า “ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี” เมื่อที่พักสงฆ์ไม่ใช่วัด ย่อมไม่อยู่ในสายการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายบ้านเมืองจึงควบคุมได้ยาก อีกทั้งการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกันหรือไม่ได้ศึกษารายเอียดให้ถี่ และมีความรู้ด้านกฎหมาย

9. สรุป

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 ตามมาตรา 23 ได้มีการกำหนดให้แต่งตั้งไวยาวัจกรให้เป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ซึ่งมหาเถรสมาคมที่กล่าวถึงนี้ คือ กฎมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2536 ว่าด้วย เรื่องการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร ทั้งนี้กฎหมายมหาเถรสมาคมที่กล่าวถึงนี้ยังมีข้อบกพร่อง ในการการแต่งตั้งไวยาวัจกร โดยชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแต่งตั้งไวยาวัจกรร่วมกับเจ้าอาวาส การจัดการศาสนสมบัติของวัดอันเป็นทรัพย์สินของวัด ตามกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511 ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อีกด้วย ยังมีข้อบกพร่องในเรื่องของการจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการเข้ามาร่วมจัดการทรัพย์สินของวัดในพระพุทธศาสนา และแก้ไขกฎหมายมหาเถรสมาคม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2536 กฎข้อที่ 7 โดยเพิ่มเติมข้อความว่า “ในการแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัดใด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น บริกษาสงฆ์ และรวมทั้งฆราวาส คนในชุมชน พิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติ” แก้ไขกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511 ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ทั้งหมด โดยการกำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศาสนสมบัติของวัดด้วย ทั้งนี้ปัจจุบันนั้นได้มีการกำหนด ไวยาวัจกร และผู้จัดประโยชน์ของวัด ไว้ ซึ่งควรมีการกำหนดให้มีความชัดเจนแน่นอนว่า คุณสมบัติการได้มา

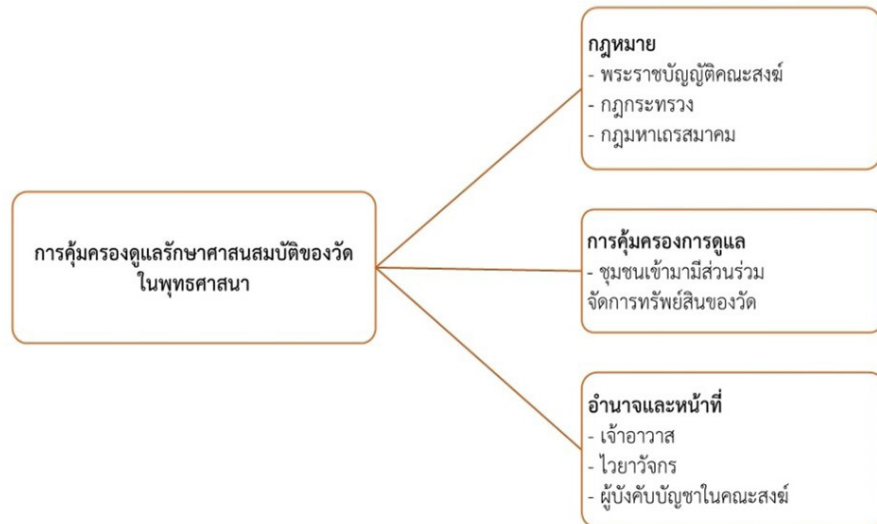

การปฏิบัติงานของผู้จัดผลประโยชน์ของวัดนั้น ดังเช่น ไวยาวัจกร ที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายเถรสมาคม (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2536 ด้วยการจัดการศาสนสมบัติของวัด ควรเป็นคนในชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมจัดการทรัพย์สินของวัดทั้งนี้ กฎหมายควรมองถึงความสำคัญของวัดกับชุมชน (พระครูปริยัติสารการ, 2565) เนื่องจากว่าวัดและชุมชนนั้น มีความผูกพันกันในทางบทบาทเชิงสังคม

เพราะฉะนั้น วัดจะได้ติดต่ออาศัยชุมชนในการเข้าช่วยเหลือจัดการ และชุมชนจะอยู่รอดคุณภาพชีวิตที่ดีได้ เกิดจากวัดที่คอยอบรมจิตใจในทางศีลธรรมอันดี ทั้งนี้บ้านและวัด ชุมชนกับวัดย่อมมีความผูกพันกัน หากให้ชุมชนเข้ามาร่วมดูแลทรัพย์สินของวัดก็จะเป็นแนวทางที่ดี ต่อกิจการของวัด ในอนาคต เพราะวัดเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน วัดกับชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบทบาททางสังคม ในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติต่อกัน คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในบทบาทของวัดก็เป็นในรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือ การเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาวัด และวัดยังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่เป็นสถานอันยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ในด้านของบทบาทหน้าที่ของชุมชน คือ การสนับสนุนในเรื่องของการทาบุญ บริจาคทาน (สุนทร มณีสวัสดิ์, 2531) การจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นศาสนสมบัติของวัด แต่เนื่องจากความรู้ด้านการบริหารของเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และคณะกรรมการวัด มีความต่างกัน ประกอบกับแนวคิดที่ว่าวัดมิใช่สถาบันทางเศรษฐกิจที่มุ่งค้าหากำไร จึงไม่มีการควบคุมและการบริหารศาสนสมบัติอย่างรัดกุมอย่างที่ควรเป็น ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงทรัพย์สินเงินทองเป็นเพียงวัตถุสิ่งของ ไม่อาจให้คุณให้โทษแก่ผู้ใดได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมิได้มาจากตัวทรัพย์สินเงินทองแต่สืบเนื่องจากการไม่รู้จักการควบคุมและจัดการทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสม การจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ ก็อาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อาจก่อให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นได้ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนาได้เหมือนกัน ดังนั้นในการกำหนดเป็นผู้แทนของคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติ จะส่งผลดีต่อการบริหารคณะสงฆ์ เป็นการคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมต่อไป

10. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากบทความการคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพุทธศาสนา ผู้เขียนได้สรุปประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพุทธศาสนาได้ดังนี้ 1) กฎหมายย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย เพื่อการคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพระพุทธศาสนาให้มีความสอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจ สังคมโลกปัจจุบัน 2) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการทรัพย์สินของวัดการคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพระพุทธศาสนา วัดและชุมชนนั้น มีความผูกพันกันในทางบทบาทเชิงสังคม 3) อำนาจและหน้าที่ การคุ้มครองดูแลรักษาสถาบันของวัดในพระพุทธศาสนา ดังแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กฎหมายเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งไวยาวัจกร (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2536.

กนก แสนประเสริฐ. (2559). เอกสารคู่มือว่าด้วยประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กำชัย จงจักรพันธ์. (2535). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรม พ.ศ. 2468: นิติกรรม พ.ศ. 2535. กรุงเทพฯ: เจริญผล.

พระครูปริยัติสารการ. (2565). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองศาสนสมบัติของวัด ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย. (ดุชนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

พระครูปลัดคำธณ แก้วเกลี้ยง และคณะ. (2565). การจัดการศาสนสมบัติของวัดในพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(6), 339-353.

พระมหาสุนันท์ สุนนโ. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. กฎกระทรวง (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2507.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. กฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2511.

พิสิษฐ์ นภานาสกุล. (2545). ปัญหาข้อกฎหมายในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2545. เข้าถึงได้จาก <http://web.krisdika.go.th/activityDetail.jsp?actType=I&actCode=74&head=4&item=n5>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักงานศาสนสมบัติ. (2562). คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ทะเบียนวัด พ.ศ. 2566. เข้าถึงได้จาก <http://binfo.onab.go.th/Temple/Dashboard.aspx>

สุนทร มณีสวัสดิ์. (2531). สถานะทางกฎหมายของวัดไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

